

İşsizlik ve İstihdam Raporu-Haziran 2016

15 Haziran 2016, İstanbul

İmalat sanayiinde istihdam azalıyor!

Bölgesel işsizlikte ürkütücü tablo!

Özet

Türkiye Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu Araştırma Enstitüsü (DİSK-AR) Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK'in bugün (15 Haziran 2016) açıkladığı Mart 2016 dönemi *Hanehalkı İşgücü Araştırması* sonuçlarını değerlendirdi:

- TÜİK'e göre 2016 Mart ayında işsizlik oranı (dar tanımlı) 2015 yılının aynı dönemine göre 0,7 puanlık azalışla yüzde 10,1 oranında gerçekleşti. Böylece 2014 Mart ayında 9,7 olan işsizlik oranı iki yıl önceki seviyesinin 0,4 puan üzerinde gerçekleşti.
- İşsizlikte son bir yılda yaşanan sınırlı düşüşte ve istihdamda yaşanan artışta hizmet sektörü ve kamu kesimi önemli bir rol oynadı. Geçen yılın aynı dönemine göre imalat sanayiinde 41 bin, tarımda ise 100 bin kişilik azalma yaşandı. Buna karşın kamu istihdamında 185 bin kişilik artış yaşandı. Evde engelli bakım hizmetleri ile toplum yararına çalışma programlarında çalışanların yer aldığı insan sağlığı ve sosyal hizmet sektöründe 126 bin kişilik istihdam artışı gerçekleşti. Kamu ve hizmet sektörünün işsizlikteki kısmi düşüşte belirleyici rol oynadığını söylemek mümkün.
- İstihdam artışında diğer bir önemli etken ise inşaat sektörü oldu. Bir önceki yılın aynı dönemine göre inşaat sektöründeki istihdam 134 bin kişilik artış gösterdi.
- İmalat sanayiinde istihdam kaybı devam ederken, artış hizmetler sektöründe gerçekleşti. İmalat sanayiinde büyüme istihdama yansımıyor. İmalat sanayiinde son bir yılda üretim artışı yüzde 6, verimlilik artışı yüzde 6,4 olarak gerçekleşirken istihdam artmadı tersine yüzde 0,8 oranında azaldı.
- Bölgesel işsizlikteki tablo ürkütücü. TÜİK verilerine göre Türkiye çapında 2015 yılı ortalama işsizlik oranı yüzde 10,3 oranında gerçekleşirken, işsizliğin bölgesel dağılımı konusunda ise ciddi bir dengesizlik söz konusu. Bölgesel

olarak en yüksek işsizlik yüzde 16,5 ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde gerçekleşti.

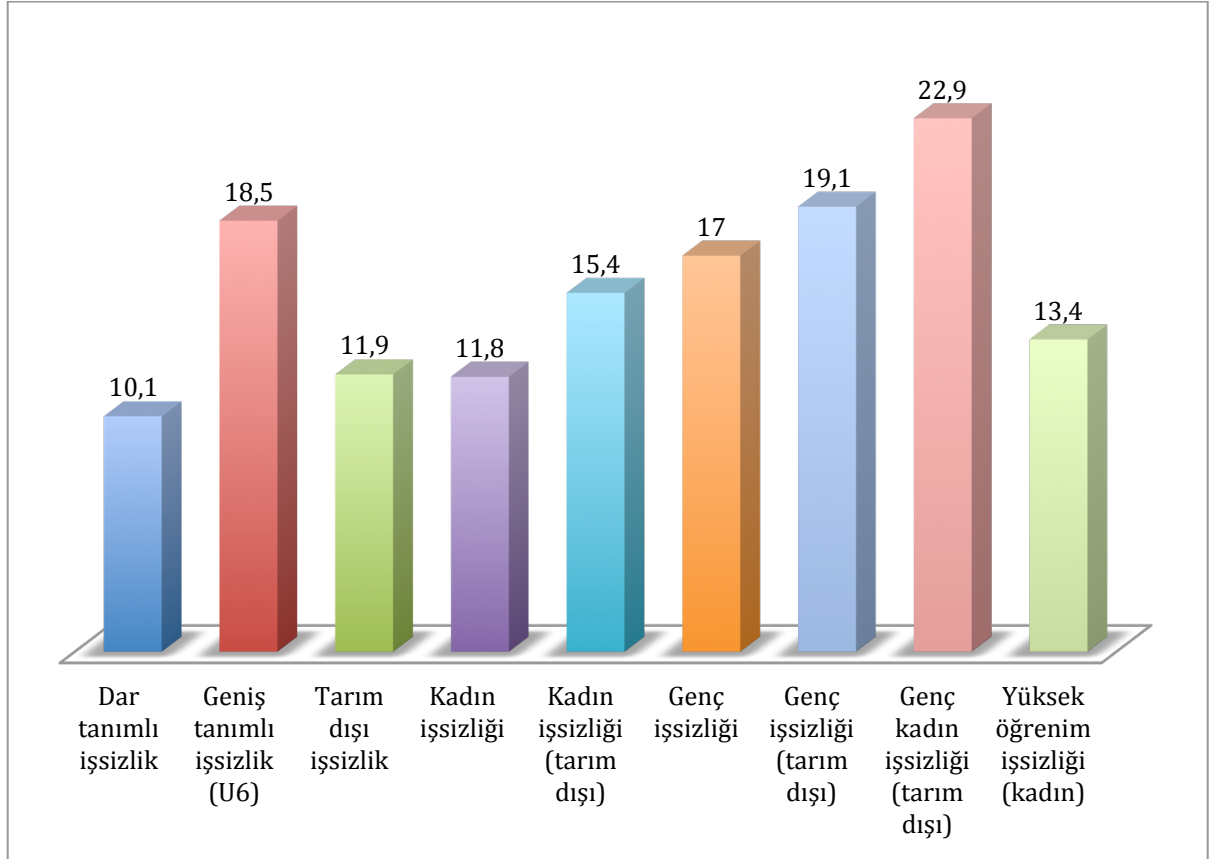
- TÜİK verilerine göre kayıt dışı istihdamda artış eğilimi var. Bir önceki yılın aynı döneminde yüzde 32,7 olan kayıt dışı istihdam oranı yüzde 32,9'a ulaştı. Tarım dışı sektörde kayıt dışı istihdam oranı ise yüzde 20,7'den yüzde 21,6'ya yükseldi.
- Geniş tanımlı işsizlik oranı ise yüzde 18,5 olarak gerçekleşti. Tarım dışı işsizlik yüzde 11,9, genç işsizliği ise yüzde 17 olarak gerçekleşti. İşsizlikte toplumsal cinsiyet eşitsizliği bütün boyutlarıyla sürüyor. Tarım dışı genç kadın işsizliği yüzde 23 oldu.

İşsizliğin ve İstihdamın Görünümü

İşsizliğin Görünümü

TÜİK tarafından açıklanan dar tanımlı (standart) işsizlik oranı bir önceki yılın Şubat ayına göre 0,7 puanlık azalış göstererek yüzde 10,1 olarak gerçekleşti. İşsizlik oranları 2014 Şubat ayına göre ise yüzde 0,4 artış gösterdi.

Grafik 1: İşsizlik Oranları (Mart 2016)

TÜİK tarafından açıklanan dar tanımlı (standart) genel işsizlik oranı işgücü piyasalarındaki gerçek durumu yansıtmıyor. Dar tanımlı işsizlik hesaplarının taşıdığı kısıtlar nedeniyle, işsizliğin gerçek boyutlarının anlaşılması için geniş tanımlı (alternatif) işsizlik verilerine ve diğer işsizlik türlerine bakmak zorunludur. (Dar ve geniş tanımlı işsizlik oranları hesaplamasına ilişkin metodolojik not rapor ekinde yer almaktadır).

Geniş tanımlı işsizlik oranı Mart 2016'da yüzde 18,5 olarak gerçekleşti. İşsizlikte gerçek durumu anlamak için tarım dışı işsizlik verileri büyük önem taşıyor. Nitekim tarım dışı işsizlik oranları yüzde 11,9 ile standart işsizlik oranının oldukça üzerinde gerçekleşti (Tablo 1).

Tablo 1: İşsizlik Oranları (2014-2016)

İşsizlik Türü	2014 Mart	2015 Mart	2016 Mart
Dar tanımlı işsizlik*	9,7	10,6	10,1
Geniş tanımlı işsizlik (U6)*	19,5	19,5	18,5
Tarım dışı işsizlik	11,6	12,6	11,9
Kadın işsizliği	11	12,9	11,8
Kadın işsizliği (tarım dışı)	15,1	17,2	15,4
Genç işsizliği	16,7	18,6	17
Genç işsizliği (tarım dışı)	19,3	21,1	19,1
Genç kadın işsizliği (tarım dışı)	23,4	26,9	22,9
Yüksek öğrenim işsizliği	8,7	10,7	9,7
Yüksek öğrenim işsizliği (kadın)	12,6	15,8	13,4

* Açıklamalar bölümüne bakınız

Kadın işsizliği her alanda daha yüksek seyrediyor. Kadınlar daha az istihdam edilip daha çok işsiz kalıyor. Mart 2016'da yüzde 11,8 olarak gerçekleşen kadın işsizliği ortalama işsizlik oranının oldukça üzerindedir. Tarım dışı kadın işsizliği yüzde 15,4 iken, tarım dışı genç kadın işsizliği ise yüzde 22,9 ile en yüksek işsizlik türüdür. Yüksek öğrenimli kadın işsiz oranı ise yüzde 13,4'tür.

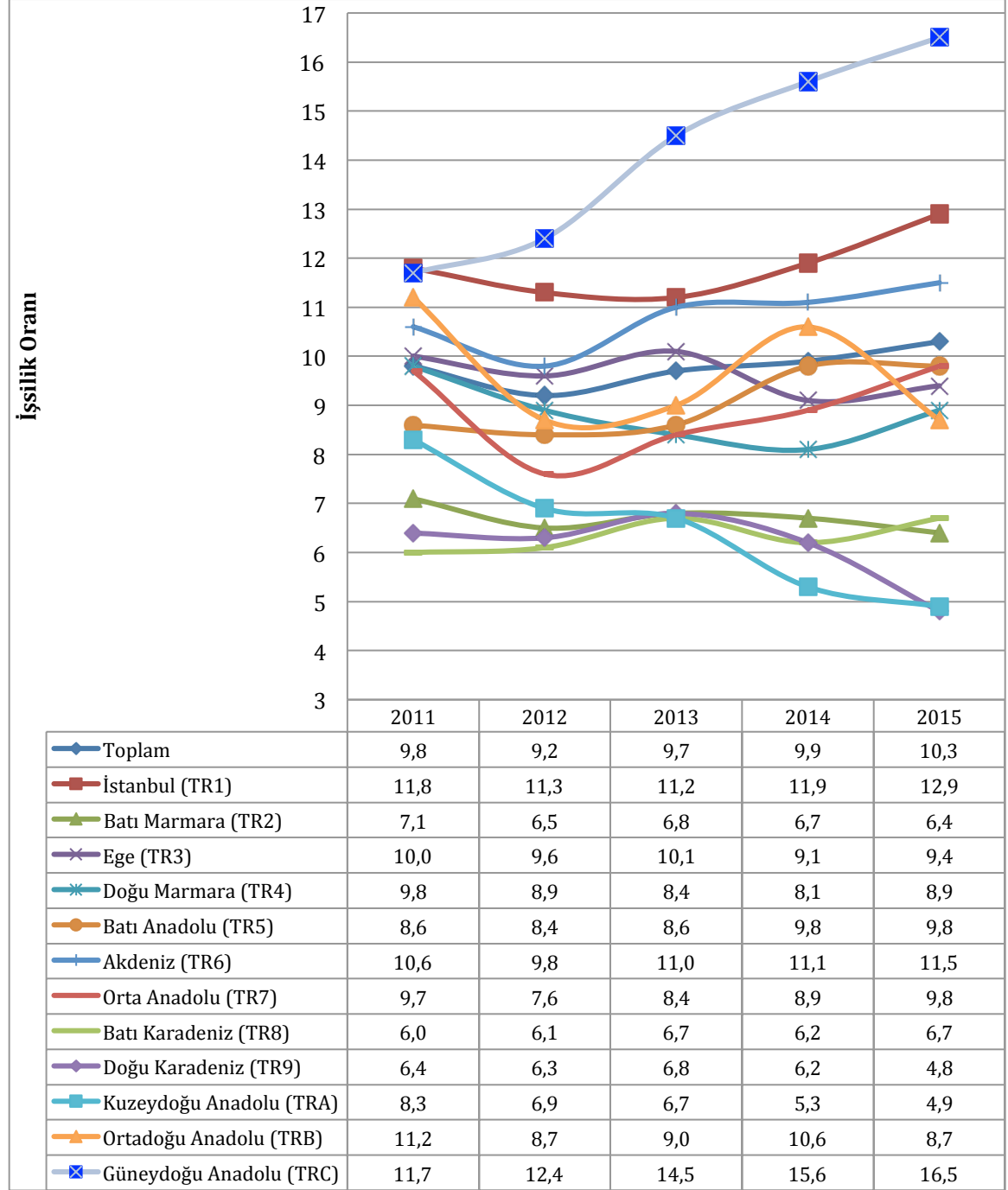
Genç işsizliğinde iç karartıcı tablo sürüyor. Mart 2014 ayında yüzde 16,7 olan genç işsizliği Mart 2016'da yüzde 17 olarak gerçekleşti. Tarım dışı genç işsizliği ise yüzde 19,1 ile vahim boyutlardadır. Yüksek öğrenimli işgücünde işsizlik Mart 2014 ayında yüzde 8,7 iken Mart 2016 ayında yüzde 9,7'ye çıktı.

Bölgesel işsizlikte ürkütücü tablo

İşsizlik oranlarında en vahim ve dengesiz tablo bölgesel açıdan yaşanıyor. TÜİK verilerine göre Türkiye çapında 2015 yılı ortalama işsizlik oranı yüzde 10,3 oranında gerçekleşirken, işsizliğin bölgesel dağılımı konusunda ise ciddi bir dengesizlik söz

konusu. Bölgesel olarak en yüksek işsizlik yüzde 16,5 ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşanıyor.

Grafik 2: Bölgesel İşsizlik 2011-2015

İşsizliğin en düşük olduğu bölgeler ise yüzde 4,8 ile Doğu Karadeniz, yüzde 4,9 ile Kuzeydoğu Anadolu ve yüzde 6,4 ile Batı Marmara. İstanbul da ortalama işsizlik oranlarının üzerinde bir eğilime sahip. İstanbul'da işsizlik yüzde 12.9 düzeyinde. Bazı bölgelerde işsizlik zamanla azalırken bazı bölgelerde hızlı bir artış gösteriyor.

Güneydoğu Anadolu'da 2011'de yüzde 11,7 olan işsizlik 2015'te yüzde 16,5'e yükseldi (Grafik 2).

İstihdamın Görünümü

Mart 2016 döneminde istihdam edilenlerin sayısı 26 milyon 993 bin olarak gerçekleşti. İstihdamda bir önceki yılın aynı dönemine göre 1 milyon 40 bin kişilik artış yaşandı. Bir önceki yılın aynı döneminde yüzde 45 olan istihdam oranı ise yüzde 46,1'e yükseldi. Ancak kadınların istihdam oranı yüzde 27,9'da kaldı.

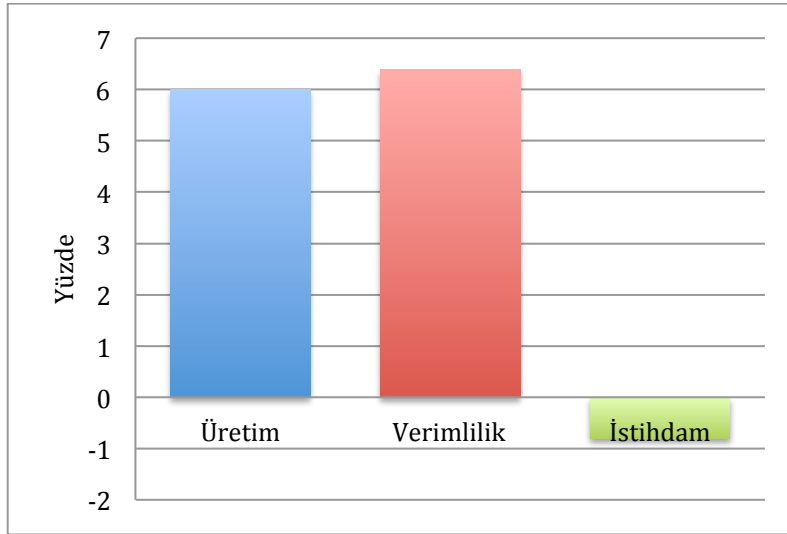
İstihdamda son bir yılda yaşanan artışta hizmet sektörü ve kamu istihdamı önemli bir rol oynadı. Geçen yılın aynı dönemine göre imalat sanayinde istihdam 41 bin kişi, tarımda ise 100 bin kişi azaldı. Buna karşın kamu istihdamında 185 bin kişilik artış yaşandı. Evde engelli bakım hizmetleri ile toplum yararına çalışma programlarında çalışanların yer aldığı insan sağlığı ve sosyal hizmet sektöründe 126 bin kişilik istihdam artışı gerçekleşti. Kamu sektörünün işsizlikteki kısmi düşüşte belirleyici rol oynadığını söylemek mümkün. İstihdam artışında diğer bir önemli etken ise inşaat sektörü oldu. Bir önceki yılın aynı dönemine göre inşaat sektöründeki istihdam 134 bin kişilik artış gösterdi (Tablo 2).

Tablo 2: Sektörlere Göre İstihdam Artışı (2015-2016) (Bin)

Sektör	Artış-Azalış
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	-100
Madencilik ve taş ocakçılığı	10
İmalat	-41
Elektrik, gaz, su	19
İnşaat	134
Toptan ve perakende ticaret	91
Ulaştırma ve depolama	119
Konaklama ve yiyecek hizmeti	39
Bilgi ve iletişim	-14
Finans ve sigorta faaliyetleri	33
Gayrimenkul faaliyetleri	27
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	48
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	153
Kamu yönetimi ve savunma	32
Eğitim	289
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	126
Kültür, sanat, eğlence, dinlence ve spor	5
Diğer hizmet faaliyetleri	73

İmalat sanayiinde büyüme ve üretkenlik artışının tersine istihdam azalıyor. İmalat sanayiinde büyüme istihdama yansımıyor. Büyüme istihdam yaratmıyor. İmalat sanayiinde son bir yılda üretim artışı yüzde 6, verimlilik artışı yüzde 6,4 olarak gerçekleşirken istihdam artmadı tersine yüzde 0,8 oranında azaldı.

Grafik 3: İmalat Sanayiinde Üretim, Verimlilik ve İstihdam Artışı (2015-2016)

TÜİK verilerine göre kayıt dışı istihdamda artış eğilimi var. Bir önceki yılın aynı döneminde yüzde 32.7 olan kayıt dışı istihdam oranı yüzde 32,9'a ulaştı. Tarım dışı sektör kayıt dışı oranı ise yüzde 20,7'den yüzde 21,6'ya yükseldi.

İstihdam artışında son yıllarda dikkat çeken eğilim kamu sosyal yardımı alanların ve aktif işgücü programlarına katılanların istihdam kapsamında değerlendirilmesidir. Bu konuda iki kategori özellikle dikkat çekicidir. Bunlar evde engelli bakım hizmeti ödeneği alanlar ile "toplum yararına" programlarda çalışanlardır. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı verilerine göre evde engelli bakım yardımından yararlanan engelli yakını sayısı 470 bin civarındadır. Öte yandan Mart 2016 itibarıyla Toplum Yararına Çalışma Programlarında (TYÇP) çalıştırılanların sayısı ise 277 bindir. Bu iki program kapsamında olanların toplamı 750 bin civarındadır.

Değerlendirme ve öneriler

TÜİK'in Mart 2016 dönemi Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçları istihdam ve işsizlik konusunda ciddi olumsuzlukların sürdüğünü teyit etti. İşsizlik iki haneli rakamlarda seyrederken, tarım dışı işsizlik, bölgesel işsizlik, genç ve kadın işsizliği kaygı verici boyutunu koruyor.

Yaşanan istihdam artışında imalat sanayiinin payı yoktur. Tersine imalat sanayinde son bir yılda istihdam 41 bin kişi azalmıştır. Tarımsal istihdam da azalmaya devam etmektedir.. İstihdam artışı kamu ve hizmet sektöründe ve bu sektörün belli alt sektörlerinde yaşanmaktadır. Son yıllarda kamu sosyal yardım programları kapsamında olanların istihdam içinde gösterilmesi sonucu istihdamda önemli bir şişme ve yapay artış sağlanmıştır. Bu artışları reel istihdam olarak değerlendirmek mümkün değildir. Bölgesel işsizlik açısından Güneydoğu Anadolu bölgesinde giderek yükselen işsizlik oranları ürkütücü boyutlardır.

İşsizliğin azaltılması ve istihdamda kalıcı ve güvenceli artış sağlanması için önerilerimiz:

- "Herkesin çalışması için, herkesin daha az çalışması" ilkesi doğrultusunda haftalık çalışma süresi gelir kaybı olmaksızın 37,5 saate, fazla mesailer için uygulanan yıllık 270 saat sınırı, 90 saate düşürülmelidir.
- Uluslararası çalışma normları doğrultusunda herkese en az bir ay ücretli yıllık izin hakkı tanınmalıdır.
- Son yıllarda yaşanan istihdam artışlarında kamunun payı dikkate değerdir. Kamu istihdamının artırılması, kamuda eğreti ve güvencesiz çalışma biçimlerine yerine, kadrolu ve güvenceli istihdam artışının sağlanması yaşamsal önemdedir. Kamu girişimciliği ve hizmetleri istihdam yaratacak şekilde yeniden ele alınmalı ve kamuda personel açığı derhal kapatılmalıdır.
- Güvencesiz çalışma biçimlerine son verilmeli, tüm taşeron işçilere kadro verilmelidir. Kamu taşeron işçileri için öngörülen Özel Sözleşmeli Personel (ÖSP) uygulamasından vazgeçilmeli ve bu işçiler kamu işçisi olarak kadroya alınmalıdır.
- Uluslararası Çalışma Örgütü ILO'nun "insana yaraşır iş" yaklaşımı temelinde herkese güvenceli ve nitelikli işler sağlanmalıdır.
- Sendikal hak ve özgürlüklerin kullanımı güvence altına alınmalı, sendikal barajlar kaldırılmalı, herkesin sendika hakkını özgürce kullanabilmesi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Toplum yararına çalışma programları kapsamında çalıştırılanlar daimi işçi statüsüne geçirilmelidir.
- İş başında eğitim adı altında çırak ve stajyerlerin ucuz işgücü deposu olarak kullanılması uygulamasına son verilmelidir.
- İşsizlik Sigortası Fonunun amaç dışı kullanımına son verilmelidir
- Kadın istihdamının artırılması ve işsizliğin azaltılması için işgücü piyasalarındaki cinsiyetçi uygulamalara son verilmeli, ev içi bakım hizmetleri devletin gereken nitelikli, yaygın ve ücretsiz bakım hizmetlerini sağlaması ile kadının üzerinden alınmalıdır.

Metodolojik Not:

Bu rapor Türkiye İstatistik Kurumu TÜİK'in Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına dayalıdır. Raporla yer alan tablo ve yorumlar DİSK-AR'a aittir ve kaynak gösterilmek suretiyle serbestçe kullanılabilir.

Dar tanımlı işsizlik: Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından kullanılan işsizlik hesaplama yöntemidir. Referans dönemi içinde istihdam halinde olmayan (kâr karşılığı, yevmiyeli, ücretli ya da ücretsiz olarak hiçbir işte çalışmamış ve böyle bir iş ile bağlantısı da olmayan) kişilerden iş aramak için son dört hafta içinde iş arama kanallarından en az birini kullanmış ve iki hafta içinde işbaşı yapabilecek durumda olan 15 ve daha yukarı yaştaki kişiler işsiz kabul edilmektedir.

Geniş tanımlı işsizlik (U6, Unemployment 6): Klasik dar tanım kapsamında yer alan işsizler yanında, iş bulma ümidini kaybeden işsizleri, iş aramayan ancak çalışmaya hazır olan işsizleri, mevsimlik ve zamana bağlı eksik çalışanları kapsayan alternatif işsizlik tanımıdır. Çalışma ekonomisi literatüründe kullanımı giderek artan bir hesaplama yöntemidir.
